

Enheten för social utveckling
Kaisa Snidare
Alf Klingvall

Återredovisning av arbete med alkohol- och tobakstillsyn samt samordning av alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksarbetet (ANDT) i Stockholms läns kommuner

Varsågod – här kommer en redovisning av kommunernas arbete med tillsyn enligt alkohollagen och tobakslagen samt det övriga ANDT-förebyggande arbete i kommunerna i Stockholms län år 2016. Undersökningen, *Länsrapporten*, genomförs årligen och visar hur kommunerna organiserar, genomför och följer upp sitt arbete. Resultaten kan användas av kommunerna för att följa upp och utvärdera arbetet i den egna kommunen, men används också av Länsstyrelsen på regional nivå och av Folkhälsomyndigheten nationellt.

ANDT – alkohol, narkotika, dopning, tobak

En stor del av länets kommuner har väl uppbyggda strukturer för sitt ANDT-förebyggande arbete, evidensbaserade metoder och beprövade arbetsätt används och man gör regelbunden uppföljning. I några kommuner saknas dock fortfarande viktiga förutsättningar. Några av de nyckeltal som vi bedömer bäst beskriver förutsättningarna för det kommunala ANDT-förebyggande arbetet är om kommunen har:

- Preventionssamordnare
- Aktuellt politiskt program/styrdokument som inkluderar ANDT-frågorna
- Uppföljning av arbetet
- Styrning av ANDT-arbetet genom exempelvis mål och budget och styrgrupp

År 2016 uppgav 23 av länets 26 kommuner att man hade en samordnare för det förebyggande arbetet, men tjänstgöringsgraden varierade stort – från ett fåtal timmar per år i en kommun till 240 procent i en annan. I genomsnitt hade kommunerna ca 75 procent av en heltidstjänst avsatt för ANDT-samordning, medan preventionssamordnarna i Stockholms stadsdelar lade ungefär 60 procent av en heltidstjänst på ANDT-frågorna.

14 kommuner i länet och fyra av 14 stadsdelar i Stockholms stad uppgav att de hade ett politiskt program eller styrdokument som inkluderade det ANDT-förebyggande arbetet. I 17 kommuner och åtta stadsdelar följdes hela eller delar av det drogförebyggande arbetet upp. I 21 kommuner var det ANDT-förebyggande arbetet integrerat i kommunens ordinarie struktur genom mål och budget. Kommuner utan samordnare hade i lägre utsträckning styrdokument för, uppföljning av och styrning av det ANDT-förebyggande arbetet genom mål och budget jämfört med kommuner med samordnare.

Rapporten visar också vilka insatser och aktiviteter som genomfördes i kommunerna. Några av de vanligaste främjande insatserna var åtgärder för att stärka föräldrar i sitt föräldraskap, att erbjuda en aktiv fritid för barn och unga och åtgärder för att skapa en trygg skolmiljö. I ungefär hälften av kommunerna hade grund- och gymnasieskolorna en ANDT-policy. Vanliga riktade insatser till sårbara grupper var exempelvis insatser för ensamkommande flyktingbarn, stödgrupper för barn till personer med missbruks/beroendeproblematik och insatser för elever med problematisk skolfrånvaro.

Datum
2018-02-22

705-4004-2017

Tillsyn

Av sammanställningen framgår att den yttre tillsynen av tillståndshavare fungerade bra. Flera kommuner samverkade dessutom med andra myndigheter i tillsynen.

Nästan alla kommuner i länet arbetade med metoden AAS (Ansvarsfull Alkoholservice) vilket är en beprövad metod för att minska berusningsdrickande och alkoholrelaterat våld i krogmiljö. Metoden innehåller tre delar och starkast effekt har metoden om man arbetar med samtliga delar. Utbildningsdelen arbetade de flesta kommuner med men långt ifrån alla jobbade med samverkansdelen mellan myndighet och bransch. Den tredje delen med strukturerad tillsyn jobbade mer än hälften av kommunerna med.

Samtliga kommuner i länet hade upprättat en plan för sitt arbete gällande tillsyn av tillstånd enligt alkohollagen. Nästan samtliga kommuner hade en tillsynsplan även för detaljhandeln med tobaksvaror. När det gäller tillsynen av rökfria miljöer hade närmare hälften av kommunerna upprättat en tillsynsplan för tillsynen.

Tillsynen av detaljhandelsställen som säljer folköl och tobaksvaror hade förbättrats sedan 2015. I princip alla kommuner i länet bedrev tillsyn av detaljhandeln. När det gäller uttag av tillsynsavgifter för tillsynen så varierar den bland kommunerna. Tillsynsavgiften för till exempel tillsynen av detaljhandel med folköl varierade från 400 kronor till 2 420 kronor per försäljningsställe.

Flertalet kommuner hade gjort kontrollköp av tobak under 2016. Några få kommuner hade gjort kontrollköp av folköl. Kontrollköp innebär att en ungdom som fyllt 18 år testar att köpa folköl eller tobak utan att visa legitimation. Möjligheten för kommunen att använda kontrollköp finns inskriven i både alkohollagen och tobakslagen. Resultatet sammantaget för länet visade en något dyster bild. I över 44 procent av genomförda kontrollköp av folköl fick ungdomen köpa utan att visa legitimation. Motsvarande siffra för tobak var 17 procent. Det är angeläget att så många kommuner som möjligt använder sig av kontrollköp som en del av tillsynen. Kontrollköpen är ett viktigt underlag för att föra en vidare diskussion med den enskilde handlaren om vikten av legitimationskontroll.

Resultatredovisningar för data år 2011–2016

Resultat från datainsamlingarna 2011–2016 finns tillgängliga på Folkhälsomyndighetens webbplats <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/statistikdatabaser-och-visualisering/lansrapporten/resultat/>.

Ett stort antal indikatorer som bygger på data i länsrapportens undersökning finns tillgängliga i Folkhälsomyndighetens samlade uppföljningssystem för ANDT-politiken, i databasen Indikatorlabbet, <http://www.andtuppfoljning.se/indikatorlabbet/>.

Kontakt

Välkommen att ta en fortsatt kontakt med oss om du har frågor eller vill ha stöd i hur ni kan utveckla ert lokala tillsynsarbete och övriga ANDT-förebyggande arbete.

Alf Klingvall, tillsynshandläggare
Alf.klingvall@lansstyrelsen.se
010-223 16 68

Kaisa Snidare, ANDT-samordnare
Kaisa.snidare@lansstyrelsen.se
010-223 15 66